

SILNIKI I MASZYNY ENERGETYCZNE NIEELEKTRYCZNE	N O R M A B R A N Ź O W A	
	Silniki spalinowe tłokowe Filtry oleju Metody badań	
	<u>BN-79</u> 1341-70	
	Grupa katalogowa IV 84	

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są metody badań filtrów olejowych z przegrodą porowatą, stosowanych w tłokowych silnikach spalinowych.

1.2. Zakres stosowania normy. Norma ma zastosowanie przy badaniach filtrów oleju bocznikowych o dowolnym natężeniu przepływu oraz pełnoprzepływowych o natężeniu przepływu do 14000 l/h przeznaczonych do oczyszczania oleju z nierozpuszczających się zanieczyszczeń metodą osadzania ich na przegrodzie porowatej lub składającej się z warstw porowatych lub włóknistych.

1.3. Nazwy i określenia

1.3.1. Czystość początkowa filtru — stan zanieczyszczenia cząstkami zanieczyszczeń, które przedostały się do wnętrza filtru podczas wytwarzania, przechowywania i transportu.

1.3.2. Szczelność elementu filtracyjnego — brak porów, większych od zadanych, w materiale przegrody, w miejscach połączenia końców materiału filtracyjnego i połączenia materiału filtracyjnego z pokrywami elementu filtracyjnego.

1.3.3. Charakterystyka hydrauliczna — graficzne przedstawienie wartości spadku ciśnienia Δp na wkładzie filtracyjnym lub filtrze kompletnym w funkcji strumienia objętości Q niezanieczyszczonej cieczy testowej.

1.3.4. Kumulatywna skuteczność filtracji φ — zdolność filtru do zatrzymywania zanieczyszczeń doprowadzanych do cieczy testowej w ciągu określonego czasu. Miarą skuteczności jest stosunek masy zanieczyszczeń zatrzymanych do masy zanieczyszczeń doprowadzonych.

1.3.5. Trwałość filtru — czas użytkowania filtru, po którym następuje utrata jego właściwości eksploatacyjnych. Miarą trwałości filtru jest:

— dla filtrów pełnoprzepływowych — osiągnięcie określonej wartości spadku ciśnienia przy ustalonym strumieniu objętości,

— dla filtrów bocznikowych — osiągnięcie określonej wartości strumienia objętości przy ustalonym spadku ciśnienia.

1.3.6. Wytrzymałość mechaniczna wkładu filtracyjnego — wartość ciśnienia cieczy testowej, przy której następuje deformacja lub pęknięcie wkładu filtracyjnego.

1.3.7. Odporność termiczna połączeń klejonych wkładu filtracyjnego — wytrzymałość na odrywanie klejonych elementów wkładu filtracyjnego po wygrzaniu w cieczy testowej w określonym czasie i temperaturze.

1.3.8. Charakterystyka zaworu przelewowego — zależność spadku ciśnienia cieczy testowej na zaworze Δp_z w funkcji strumienia objętości tej cieczy Q_z .

1.3.9. Spadek ciśnienia Δp — różnica ciśnienia statycznego między dwoma określonymi punktami instalacji w czasie przepływu przez nią oleju.

1.3.10. Nominalny strumień objętości Q_n — wartość objętościowego natężenia przepływu, w l/h, oleju o określonej lepkości ustalona dla danego typu filtru przy ustalonej wartości spadku ciśnienia Δp na filtrze.

2. BADANIA

2.1. Rodzaje badań

- badanie czystości początkowej filtru,
- badanie szczelności filtru,
- badanie szczelności wkładu filtracyjnego,
- badanie charakterystyki hydraulicznej,
- badanie charakterystyki kumulatywnej skuteczności filtracyjnej i trwałości filtru,
- badanie wytrzymałości mechanicznej wkładu filtracyjnego,
- badanie odporności filtru na deformację i wytrzymałość doraźną,
- badanie odporności termicznej połączeń klejonych wkładu filtracyjnego,
- badanie charakterystyki zaworu przelewowego,
- badanie skuteczności działania zaworu zwrotnego,
- badanie odporności na drgania.

2.2. Opis badań

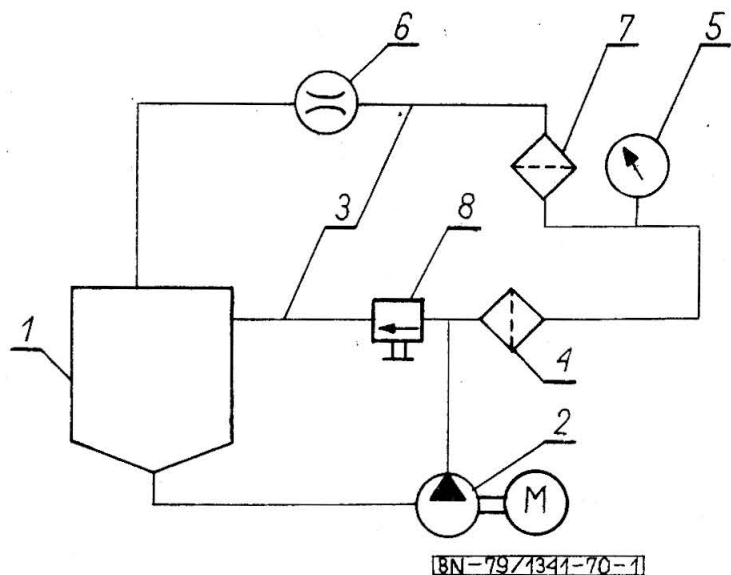
2.2.1. Badanie czystości początkowej filtru

2.2.1.1. Metoda badania polega na pomiarze masy zanieczyszczeń wymytych przez ciecz testową z badanego filtru i zatrzymanych na filtrze pomiarowym.

Zgłoszona przez Instytut Lotnictwa
Ustanowiona przez Zjednoczenie Przemysłu Lotniczego i Silnikowego PZL dnia 7 grudnia 1979 r.
jako norma obowiązująca od dnia 1 stycznia 1981 r. (Dz. Norm. i Miar nr 3/1980, poz. 17)

2.2.1.2. Aparatura i przyrządy

- Stanowisko badawcze wg schematu na rys. 1
- Filtr pomiarowy — siatka poliamidowa tkana, wymiar oczka $25 \mu\text{m}$, średnica nitki $25 \pm 1 \mu\text{m}$; dopuszcza się stosowanie innej siatki o wymiarach oczek uzgodnionych między stronami.
- Suszarka laboratoryjna.
- Waga laboratoryjna o dokładności ważenia $\pm 0,1 \text{ mg}$.
- Tryskawka.
- Sączki o wymiarach pasów $0,8 \mu\text{m}$ (bibuła Whatman 541).

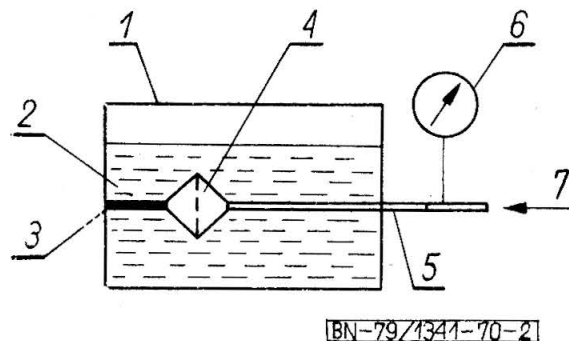
Rys. 1. Schemat stanowiska do badania czystości początkowej filtra
1 — zbiornik cieczy testowej w objętości 20 l, 2 — pompa z silnikiem elektrycznym, 3 — przewody rurowe, 4 — badany filtr, 5 — manometr, 6 — przepływomierz, 7 — uchwyt specjalny do montowania filtra pomiarowego, 8 — zawór regulacyjny.

2.2.1.3. Przygotowanie do badania. Filtr pomiarowy należy oczyścić i wysuszyć w temperaturze 105°C w suszarce w ciągu 30 min, a następnie ostudzić do temperatury otoczenia w ciągu 30 min. Następnie należy zważyć go z dokładnością do $0,1 \text{ mg}$ i zamocować w położeniu poziomym w uchwycie specjalnym. Stanowisko badawcze należy dokładnie oczyścić oraz napęlić zbiornik olejem napędowym I Z-35 wg PN-67/C-96048.

2.2.1.4. Wykonanie badania. W ciągu jednej godziny należy w układzie zamkniętym stanowiska przetłaczać olej napędowy przy 20% nominalnym strumieniu objętości. Po wyłączeniu pompki należy przez otwór oczyszczający rozpylić do wnętrza uchwytu specjalnego około $0,1 \text{ l}$ eteru naftowego technicznego wg PN-74/C-96019 w celu sflukowania osadzonych na ściankach zanieczyszczeń, potem wyjąć filtr pomiarowy, położyć go na bibule do sączenia i suszyć przez kilka minut w temperaturze otoczenia. Następnie umieścić filtr w suszarce Petriego, suszyć jak w 2.2.1.3 i zważyć z dokładnością do $0,1 \text{ mg}$. Dopuszcza się, w przypadku uzgodnienia pomiędzy stronami, stosowanie innych metod badań.

2.2.1.5. Wynik badania. W wyniku badań należy podać masę zanieczyszczeń wymytych z filtra badanego jako różnicę mas filtra pomiarowego po i przed badaniem. Jako wynik należy przyjąć średnią arytmetyczną pomiarów dla trzech filtrów.

2.2.2. Badanie szczelności filtra należy przeprowadzić na stanowisku wg rys. 2 w zbiorniku z wodą o temperaturze $20 \pm 5^\circ\text{C}$. Filtr powinien mieć zablokowane wyjście, a do wejścia doprowadzone sprężone powietrze o ciśnieniu ustalonym dla danego typu filtra. Filtr powinien wykazywać taką szczelność, aby pod działaniem sprężonego powietrza w ciągu 1 min nie wydzielały się pęcherzyki powietrza.

Rys. 2. Schemat stanowiska do badania szczelności filtra
1 — zbiornik wody, 2 — woda, 3 — uchwyt do umocowania, 4 — badany filtr, 5 — przewód, 6 — manometr, 7 — doprowadzenie sprężonego powietrza

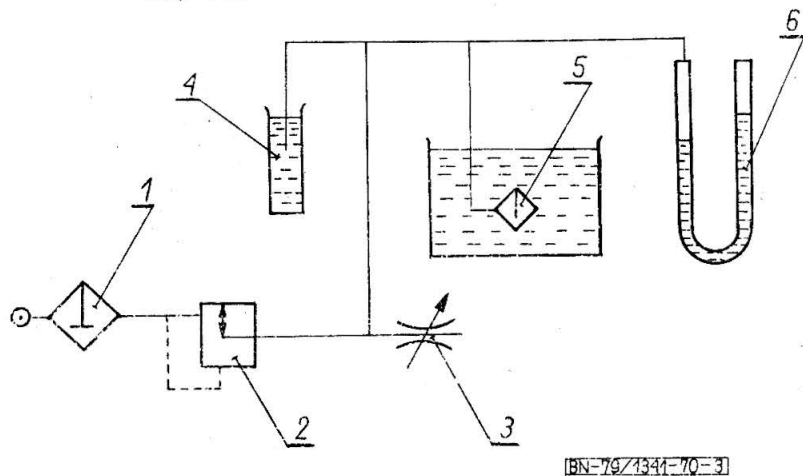
2.2.3. Badanie szczelności wkładu filtracyjnego należy przeprowadzić na stanowisku wg rys. 3. Namoczony w alkoholu etylowym wkład należy umieścić w zbiorniku. Zbiornik napęlić alkoholem tak, aby jego poziom był wyższy o 10 mm od górnej krawędzi wkładu. Do wkładu filtracyjnego należy doprowadzić sprężone powietrze. Obracając powoli wkład z prędkością $2,5 \text{ obr/min}$ obserwować i zanotować ciśnienie, przy którym powstanie pierwszy pęcherzyk na zakładce i na plisach. Zwiększyć ciśnienie powietrza, aż wystąpi pęcherzykowanie na całej powierzchni wkładu filtracyjnego. Zanotować wartość tego ciśnienia.

Średnicę d , w m, nieszczelności (poru) obliczyć wg wzoru

$$d = \frac{4\gamma}{p} \quad (1)$$

w którym:

- γ — napięcie powierzchniowe cieczy testowej, N/m,
- p — ciśnienie powietrza przy powstaniu pęcherzyka, Pa.

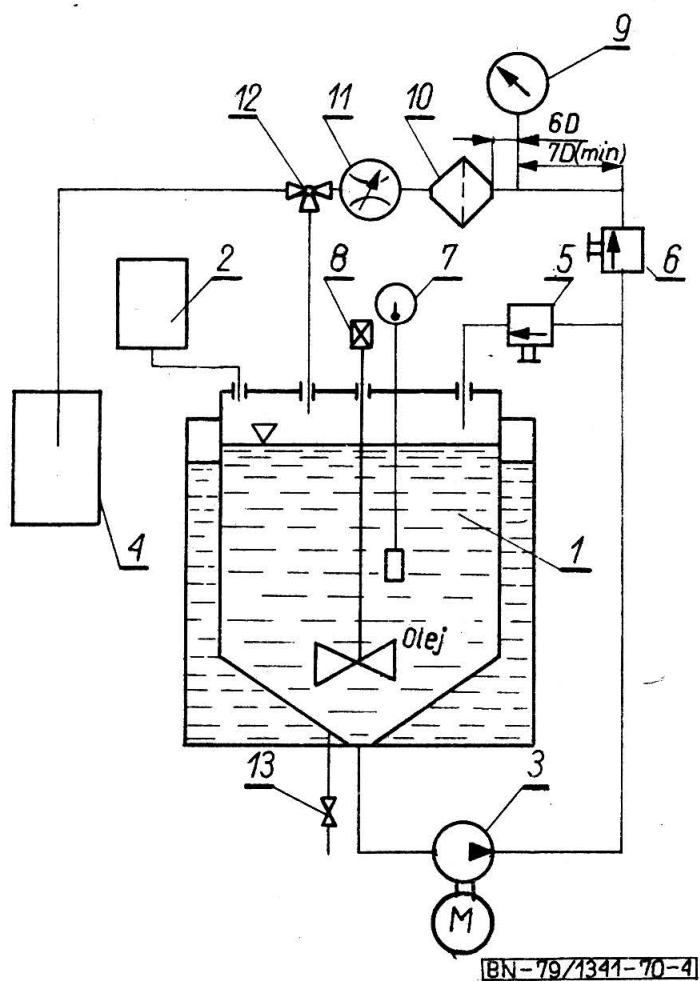

Rys. 3. Schemat stanowiska do badania szczelności wkładu filtracyjnego
1 — filtr powietrza, 2 — zawór, 3 — zawór regulacyjny, 4 — bezpiecznik ciecowy, 5 — badany wkład filtracyjny, 6 — manometr różnicowy.

2.2.4. Badanie charakterystyki hydraulicznej

2.2.4.1. Metoda badania polega na pomiarze wartości spadku ciśnienia Δp na wkładzie filtracyjnym lub filtrze kompletnym cieczy testowej o ustalonej lepkości i różnych wartościach strumienia objętości Q .

2.2.4.2. Stanowisko badawcze. Charakterystykę hydrauliczną filtrów bocznikowych należy badać na stanowisku wg rys. 4, a filtrów pełnoprzepływowych na stanowisku wg rys. 5.

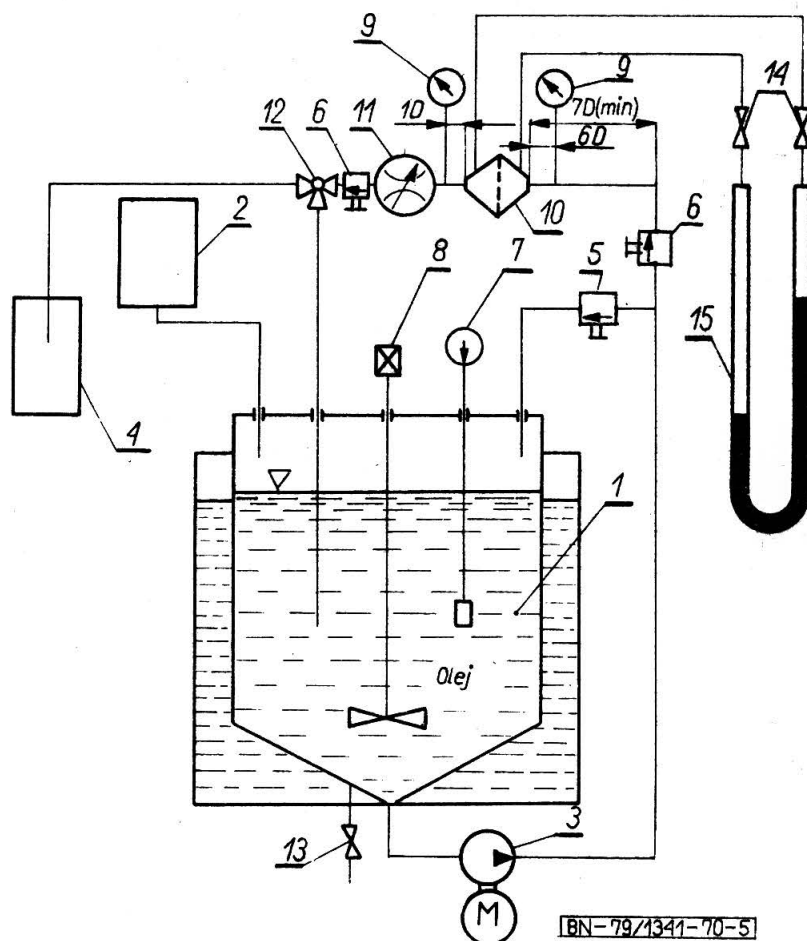
Rys. 4. Schemat stanowiska do badania charakterystyk filtrów bocznikowych

1 — zbiornik główny o pojemności 10 l z urządzeniem grzejmym i termostatem, 2 — dozownik zanieczyszczeń, 3 — pompa śrubowa z silnikiem elektrycznym, 4 — zbiornik pomiarowy do cechowania przepływomierza, 5 i 6 — zawory regulacyjne, 7 — termometr zegarowy sterujący termostatem, 8 — mieszadło mechaniczne, 9 — manometr precyzyjny 0 ÷ 0,6 MPa o dokładności 5 kPa, 10 — badany filtr, 11 — przepływomierz, 12 — zawór trójdrożny, 13 — zawór odcinający do pobierania próbek oleju ze zbiornika głównego.

Do badań filtrów puszkowych należy stosować dodatkowo uchwyt wg schematu przedstawionego na rys. 6. Temperatura cieczy testowej w zbiorniku głównym stanowisk powinna być regulowana z dokładnością $\pm 2^\circ\text{C}$, a przepływomierz powinien zapewnić dokładność pomiaru $\pm 1\%$.

2.2.4.3. Ciecz testowa. Jako ciecz testową należy stosować olej silnikowy o lepkości kinematycznej 24 mm²/s (cSt). Zaleca się stosować dodatkowo olej o lepkości 500 mm²/s (cSt). Gatunek oleju pozostawia się do uzgodnienia między wytwórcą i odbiorcą filtru.

W czasie badań temperatura cieczy nie może przekraczać 100°C.

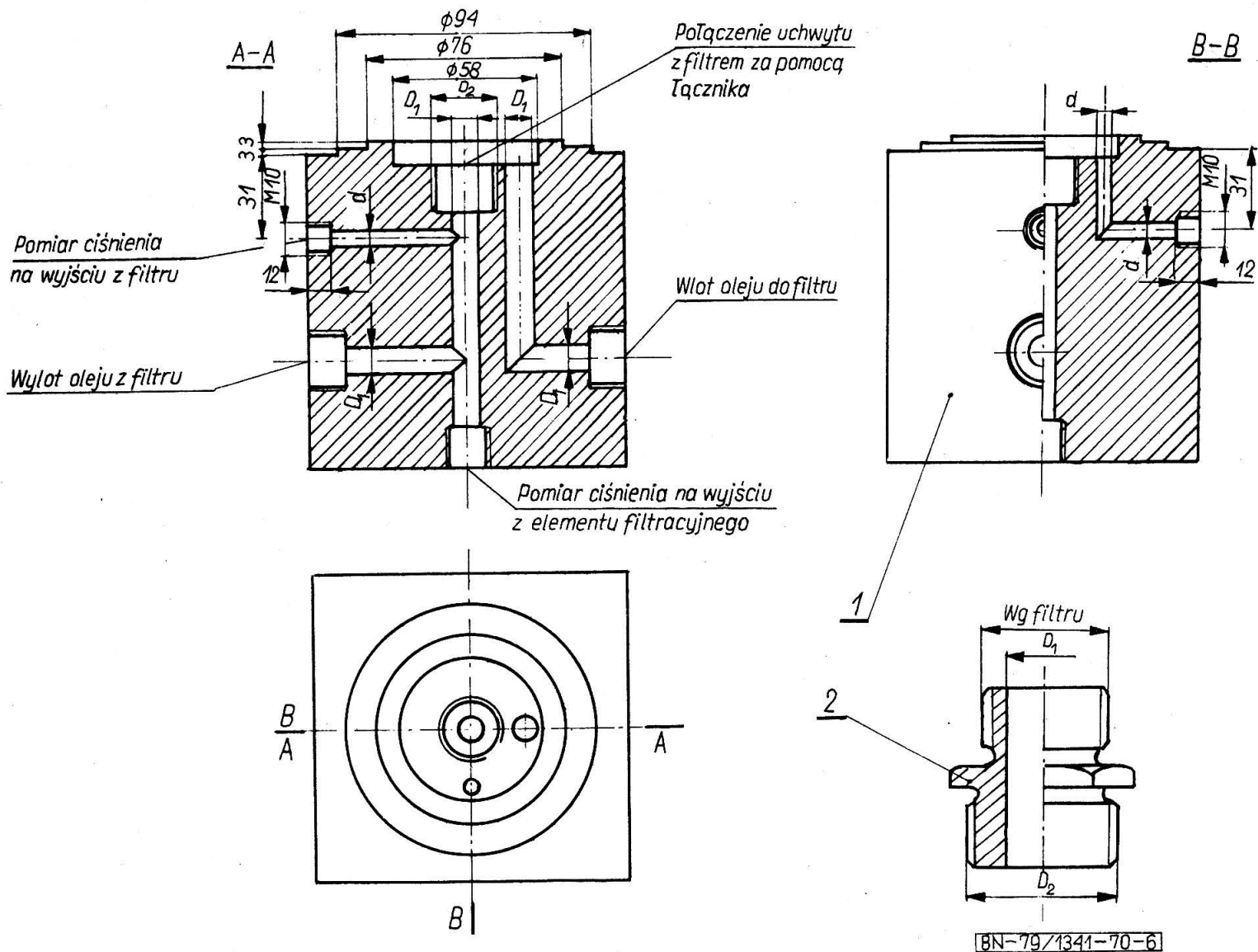
Rys. 5. Schemat stanowiska do badania charakterystyk pełnoprzepływowych filtrów oleju

1 — zbiornik główny z urządzeniem grzejmym i termostatem, 2 — dozownik zanieczyszczeń, 3 — pompa śrubowa z silnikiem elektrycznym, 4 — zbiornik pomiarowy do cechowania przepływomierza, 5 i 6 — zawory regulacyjne, 7 — termometr tarczowy sterujący termostatem, 8 — mieszadło mechaniczne, 9 — manometr tarczowy 0 ÷ 6 MPa o dokładności 5 kPa, 10 — badany filtr, 11 — przepływomierz, 12 — zawór trójdrożny, 13 — zawór do pobierania próbek oleju ze zbiornika głównego, 14 — zawory regulacyjne, 15 — manometr różnicowy rtęciowy.

2.2.4.4. Przygotowanie do badania. Filtr, stanowisko i ciecz testowa powinny być czyste. Oznacza to brak wykrywalnego wzrostu spadku ciśnienia na filtrze przy przetłaczaniu nominalnego strumienia objętości w ciągu 5 min. Na stanowisku należy zamontować filtr nieużywany, a do zbiornika zalać olej. Następnie przetłaczać olej przez stanowisko w układzie bocznikowym, tzn. z pominięciem filtru przy ciągłej pracy mieszadła i czynnym układzie ogrzewania zbiornika. Po osiągnięciu stabilizacji cieplnej układu należy przetłaczać olej przez filtr strumieniem wynoszącym 50% wartości nominalnej. Różnica temperatur oleju w zbiorniku i w strudze powrotnej nie może być większa niż 5°C. Po powtórным uzyskaniu stabilizacji należy przystąpić do pomiarów.

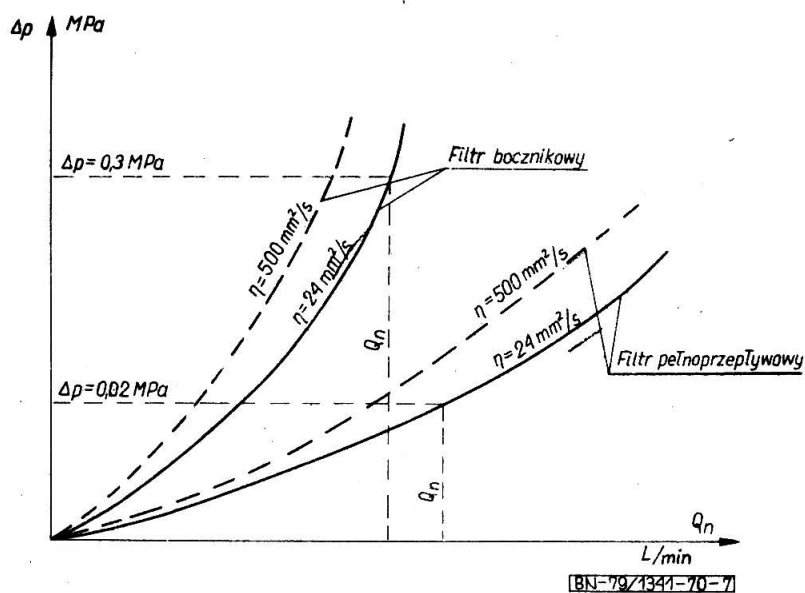
2.2.4.5. Wykonanie badania. Pomiar spadku ciśnienia na filtrze i wkładzie filtracyjnym powinien być wykonany przy wyłączonym mieszadle dla przynajmniej czterech (pożądane jest osiem) równomiernie wzrastających przepływów, mieszczących się między 10% a 110% wartości nominalnego strumienia objętości.

Ciśnienie za filtrem dla filtrów pełnoprzepływowych nie powinno wynosić mniej niż 10 kPa, a dla filtrów bocznikowych powinno być bliskie lub równe zeru.

Rys. 6. Uchwyt do filtrów puszkowych 1 oraz łącznik 2

2.2.4.6. Wyniki badań należy podać graficznie wg rys. 7.

Rys. 7. Charakterystyka hydrauliczna filtru

2.2.5. Badanie kumulatywnej skuteczności filtracji i trwałości filtru

2.2.5.1. Metoda badania polega na pomiarze masy zanieczyszczeń zatrzymanych na filtrze, przez który przetłacza się olej w obiegu zamkniętym oraz pomiarze spadku ciśnienia (lub strumienia objętości) w funkcji czasu trwania badania.

2.2.5.2. Aparatura, przyrządy, ciecze i zanieczyszczenia testowe

a) Stanowisko badawcze — dla filtrów boczniowych wg rys. 4, dla filtrów pełnoprzepływowych — wg rys. 5.

b) Ciecz testowa — olej silnikowy, dla oczyszczenia którego przeznaczony jest filtr lub olej silnikowy Selektol SC SAE 20W/30 wg PN-75/C-96091, jeśli nie uzgodniono inaczej.

c) Zanieczyszczenia testowe — mieszanina o składzie masowym: 80% sadza i 20% tlenku żelaza Fe_2O_3 , o składzie granulometrycznym podanym w tabl. 1.

d) Wirówka laboratoryjna typ WE2, WE6 lub WL15

e) Waga laboratoryjna o dokładności 0,1 mg.

f) Benzyna do ekstrakcji III wg PN-56/C-96022.

g) Mieszadło laboratoryjne.

h) Suszarka laboratoryjna.

i) Kolby stożkowe 0,25 l.

j) Sączki o porowatości $0,8 \mu m$ (bibuła Whatman 541).

2.2.5.3. Przygotowanie do badania. Do zbiornika głównego należy zalać ciecz testową w następujących ilościach:

— dla filtrów boczniowych — 10 l,

— dla filtrów pełnoprzepływowych, w zależności od nominalnego strumienia objętości badanego filtru — wg tabl. 2.

Tablica 1

Średnica zastępcza cząstki $d_x, \mu\text{m}$			2,00	2,50	3,18	4,00	5,05	6,35	8,00	10,00	12,60	16,00	20,00	25,40	31,80	40,00	
Udział ilościowy cząstek mniej- szych od $d_x, \%$	sadza	min		45	70	83	92	95,5	97	98,6	99,4	99,7	99,90	99,97	99,98	100	
		max		52	80	89	96	98,5	99	99,6	99,8	99,9	99,98	99,99	99,99	100	
	Fe ₂ O ₃	min		70	90	95	97	98,5	99,2	99,5	99,70	99,88	99,97	99,99	100		
		max		82	94	98	99	99,5	99,8	99,9	99,92	99,98	99,99	99,99	100		
	mieszanina 80% sadzy, 20% Fe ₂ O ₃	min		49	76	90	96	99,0	99,6	99,8	99,91	99,95	99,97	99,98	99,99	100	
		max		59	84	94	98	99,5	99,8	99,9	99,97	99,99	99,99	99,99	99,99	100	

Tablica 2

Nominalny strumień objętości l/h	Objętość l
do 600	10
ponad 600 do 1500	15
ponad 1500 do 3000	20
ponad 3000 do 4800	25
ponad 4800	30

Zanieczyszczenia testowe należy wysuszyć w suszarce w temperaturze 105°C w ciągu 30 min. Z masy wysuszonych zanieczyszczeń należy odważyć taką ilość, aby zapewnić dozowanie w ilości 0,01 g dla filtrów pełno-przepływowych i 0,08 g dla filtrów bocznikowych na l/min nominalnego strumienia objętości na 100 cm² powierzchni filtracyjnej na 30 min trwania testu. Jeżeli czas zlewania zanieczyszczonej cieczy z dozownika zanieczyszczeń do zbiornika głównego trwa dłużej niż 30 min, należy wyżej wymienioną ilość zanieczyszczeń pomnożyć przez iloraz rzeczywistego czasu zlewania i 30 min.

Do pobierania próbek wmyć i wysuszyć kolby stożkowe pojemności 0,25 l.

Ciecz testową w zbiorniku głównym należy podgrzać do temperatury 85 ± 2°C przy czynnym mieszadle i pompie przetłaczającej ciecz przez stanowisko z pominięciem badanego filtru. Po osiągnięciu stabilizacji cieplnej przelać ze zbiornika głównego do dozownika zanieczyszczeń 1 l cieczy. Skierować następnie ciecz na badany filtr i zmierzyć spadek ciśnienia oraz strumień objętości. Zanotować wartości Δp i Q_n . Ciśnienie na wylocie dla filtrów pełno-przepływowych powinno być nie mniejsze niż 0,1 kPa.

2.2.5.4. Wykonanie badania. Włączyć ciągle dozowanie zanieczyszczeń do zbiornika głównego z szybkością podaną w 2.2.5.3. Próbę prowadzić w następujących warunkach przepływowych:

— dla filtrów pełno-przepływowych przy $Q_n = const$ do czasu aż Δp osiągnie wartość ciśnienia początku otwarcia zaworu,

— dla filtrów bocznikowych przy $\Delta p = const = 295 \text{ kPa}$ (3 kG/cm²) do czasu aż strumień objętości osiągnie połowę wartości strumienia wyznaczonego dla danego czystego filtru, gdy $\Delta p = 295 \text{ kPa}$.

W czasie trwania próby należy co 30 min pobierać ze zbiornika głównego próbki oleju w ilości 0,1 l do kolb, a co 15 min notować wartość Δp dla filtrów

pełno-przepływowych i wartość strumienia objętości dla filtrów bocznikowych. Po zakończeniu próby obliczyć objętość oleju w zbiorniku głównym i następnie pobrać próbkę oleju jak podano wyżej. W pobranych próbkach oleju należy oznaczyć masę zanieczyszczeń. W tym celu należy kolbę z próbką uzupełnić do pełna, przefiltrowaną przez sącdek o porowatości 0,8 μm , benzyną do ekstrakcji. Całość, przez wstrząsanie, wymieszać i przelać z danej kolby zawsze do jednego i tego samego pojemnika wirówki WE2, WE6 lub WL15.

Przy oznaczaniu kilku próbek jednocześnie należy przyporządkować każdy pojemnik wirówki odpowiedniej kolbie. Kolbę przemyć benzyną i popłuczyny wlać do pojemnika. Pojemnik wirować przez 20 min przy liczbie obrotów około 83 na sekundę. Następnie roztwór dekantować znad wydzielonego osadu.

Czynności rozcieńczania benzyną, odwirowania i dekantowania powtarzać aż benzyna przestanie się zabarwiać rozpuszczonym olejem. Pojemnik z osadem suszyć w temperaturze 105°C do uzyskania stałej masy. Wyznaczyć masę zanieczyszczeń w próbce jako różnicę mas pojemnika z osadem i pojemnika pustego; ważyć z dokładnością 0,2 mg. Dopuszcza się w przypadku uzgodnienia pomiędzy stronami, przeprowadzenie badania skuteczności filtracji wg BN-72/1353-06.

2.2.5.5. Wyniki badań. W wyniku badań należy przedstawić w formie wykresu wg rys. 8 i rys. 9 zależności $\Delta p = f(t)$ lub $Q = f(t)$ oraz $\varphi = f(t)$, gdzie t oznacza czas trwania próby.

Skuteczność filtracji φ należy obliczyć, w %, wg wzoru

$$\varphi = 100 \left(1 - \frac{G_z}{G_o \cdot n - G_c} \right) \quad (2)$$

w którym:

G_z — masa zanieczyszczeń zawartych w zbiorniku, g,

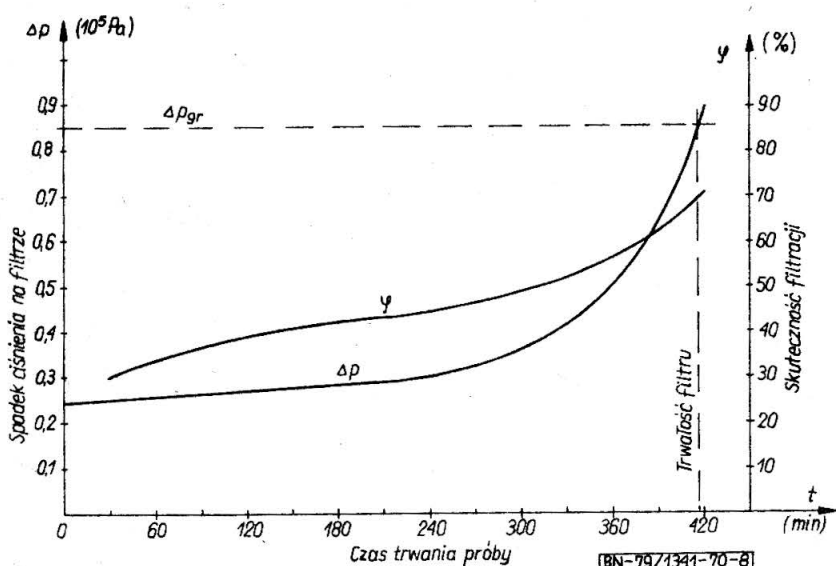
$$G_z = G_p \frac{V_o}{V_p}$$

G_p — masa zanieczyszczeń w ostatniej próbce, g,
 V_o — objętość oleju w zbiorniku głównym po zakończeniu próby, l,

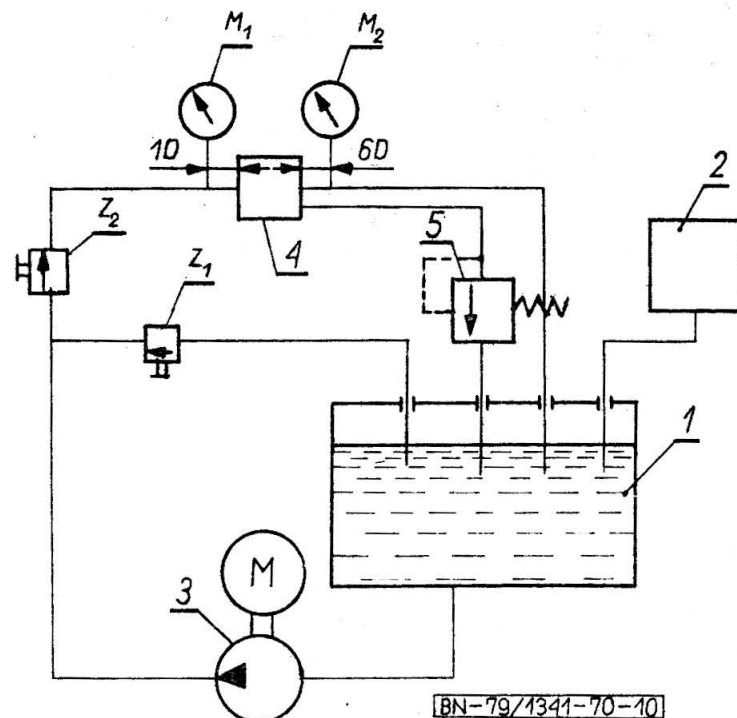
V_p — objętość oleju ostatniej pobranej próbki, l,

G_o — masa zanieczyszczeń zadozowanych w ciągu 30 min,

n — iloraz czasu trwania testu przez 30 min,
 G_c — suma mas zanieczyszczeń w pobranych próbkach z wyłączeniem masy ostatniej próbki, g

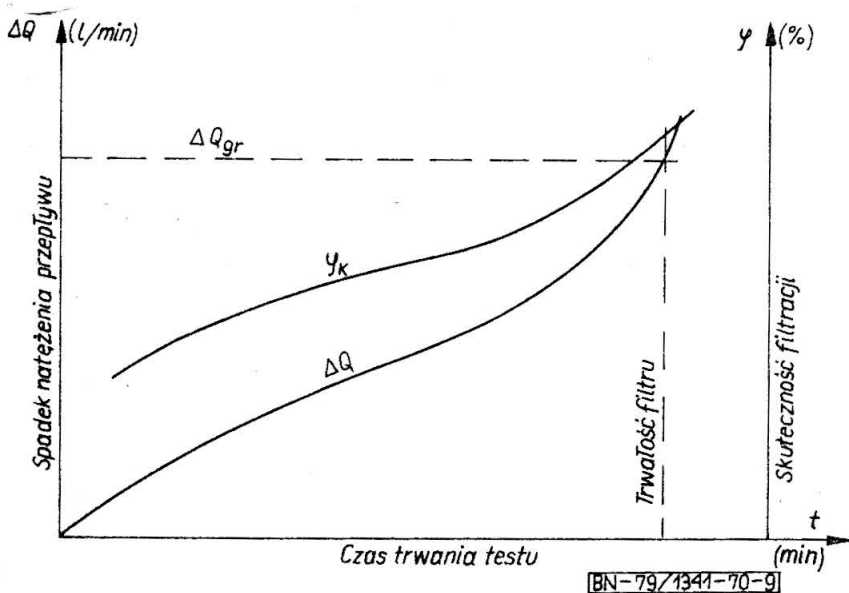

Rys. 8. Wyniki badań testu trwałości i skuteczności filtracji filtru pełnoprzepływowego

Rys. 10. Schemat stanowiska do badania wytrzymałości mechanicznej wkładu filtracyjnego

1 — zbiornik cieczy testowej z urządzeniem grzewczym, 2 — dozownik zanieczyszczeń, 3 — pompa z silnikiem elektrycznym, 4 — zbiornik z badanym wkładem, 5 — zawór bezpieczeństwa, M_1, M_2 — manometry precyzyjne $0 \div 2.5$ MPa o dokładności 10 kPa, Z_1, Z_2 — zawory

Rys. 9. Wyniki badań testu trwałości i skuteczności filtracji filtru bocznikowego

2.2.6. Badanie wytrzymałości mechanicznej wkładu filtracyjnego

2.2.6.1. Metoda badania polega na pomiarze wartości ciśnienia cieczy testowej, przy którym następuje pęknięcie lub deformacja elementu filtracyjnego.

2.2.6.2. Aparatura, ciecz testowa i zanieczyszczenia

a) Stanowisko badawcze wg rys. 10.

b) Ciecz testowa — olej silnikowy Selektol SC SAE 20W/30 wg PN-75/C-96091 jeżeli nie uzgodniono inaczej.

c) Zanieczyszczenia testowe — sadza.

2.2.6.3. Przygotowanie do badania. Nalać oleju do zbiornika stanowiska badawczego, podgrzać i utrzymywać go w temperaturze $85 \pm 2^\circ\text{C}$. Zamontować badany element filtracyjny i uruchomić pompę oleju w celu uzyskania ciepłej stabilizacji układu. Strumień objętości ustalić tak, aby spadek ciśnienia na filtrze był nie niższy niż 98 kPa.

2.2.6.4. Wykonanie badania. Dozować zanieczyszczenia testowe do zbiornika z prędkością $10 \div 15$ g/min i przetłaczać zanieczyszczony olej przy strumieniu objętości ustalonym w 2.2.6.3 notując spadek ciśnienia na filtrze. Próbę prowadzić do momentu gwałtownego zmniejszenia spadku ciśnienia, co świadczy o przerwaniu wkładu filtracyjnego. Próbę powtórzyć dla trzech wkładów filtracyjnych.

2.2.6.5. Wynik badania. Za wynik badania należy przyjąć średnią trzech uzyskanych wartości ciśnienia przebicia trzech wkładów.

2.2.7. Badanie odporności filtru na deformację i wytrzymałość doraźną

2.2.7.1. Metoda badania polega na poddaniu filtru działaniu ciśnienia wewnętrznego przy zablokowanym wyjściu i obserwacji trwałych odkształceń.

2.2.7.2. Aparatura i przyrządy

a) Stanowisko badawcze wg schematu na rys. 4, w którym uchwyt do mocowania filtru ma zablokowane wyjście oleju z filtru, a manometr 9 ma zakres pomiarowy $0 \div 2$ MPa i dokładność 10 kPa.

b) Ciecz testowa — olej silnikowy Selektol SC SAE 20W/30 wg PN-75/C-96091, jeśli nie uzgodniono inaczej.

2.2.7.3. Przygotowanie do badania. Napełnić zbiornik i filtr cieczą testową. Filtr zamontować na stanowisku. Zamknąć zawór 6 i otworzyć zawór 5. Włączyć pompę i przetłaczać olej w układzie bocznikowym przez 10 min.

2.2.7.4. Wykonanie badania. Otworzyć zawór 6, zamknąć zawór 5 i zwiększać ciśnienie wewnętrzne z prędkością 1 MPa/min aż do osiągnięcia wartości ciśnienia podanego w warunkach technicznych i utrzymywać to ciśnienie w ciągu 1 min.

2.2.7.5. Wyniki badania. Po zakończeniu próby nie powinno być żadnych trwałych odkształceń obudowy ani nieszczelności.

2.2.8. Badanie odporności termicznej połączeń klejonych wkładu filtracyjnego

2.2.8.1. Metoda badania polega na badaniu siły odrywania pokryw od materiału filtracyjnego po wygrzaniu filtru w cieczy testowej o zadanej temperaturze.

2.2.8.2. Stanowisko badawcze, aparatura i ciecz testowa

- Ziornik metalowy cylindryczny o pojemności 40 l.
- Zrywarka.
- Suszarka laboratoryjna.
- Ciecz testowa do badania filtrów silników o zapłonie iskrowym — mieszanina o składzie objętościowym: 95% oleju silnikowego Selektol SC SAE 20W/30 wg PN-75/C-96091 jeśli nie uzgodniono inaczej oraz 5% etyliny 78 wg PN-66/C-96025. Etylina powinna być poddana odparowaniu w temperaturze 130°C w ciągu 10 min. Do badania filtrów silników z zapłonem samoczynnym — mieszanina o składzie objętościowym: 95% oleju Superol CC SAE-30 wg PN-75/C-96088.03 jeśli nie uzgodniono inaczej oraz 5% oleju napędowego I Z-35 wg PN-67/C-96048.

2.2.8.3. Wykonanie badania. Badane wkłady filtracyjne zanurzyć do cieczy testowej i wygrzewać w ciągu 100 h w suszarce w temperaturze 130÷140°C. Ochłodzone wkłady następnie poddać próbie rozciągania na zrywarkę. Wkład zamocować w zrywarkę równomiernie na całym obwodzie wewnętrznym lub zewnętrznym denka wkładu. Rozciąganie prowadzić z prędkością 20 mm/min. Zanotować wartość siły zrywającej połączenie klejone.

2.2.8.4. Wyniki badań. W wyniku badań obliczyć wartość jednostkowej siły adhezji Na wg wzoru

$$Na = \frac{F}{S} \quad (3)$$

w którym:

- Na — jednostkowa siła adhezji, Pa,
- F — siła zrywająca połączenie, N,
- S — powierzchnia styku warstwy kleju z pokrywą, mm².

2.2.9. Badanie charakterystyki zaworu przelewowego

2.2.9.1. Metoda badania polega na pomiarze wartości spadku ciśnienia Δp_z na zaworze przelewowym przy przepływie przez niego różnych wielkości strumienia objętości Q_z cieczy testowej o zadanej lepkości.

2.2.9.2. Aparatura, przyrządy i ciecz testowa

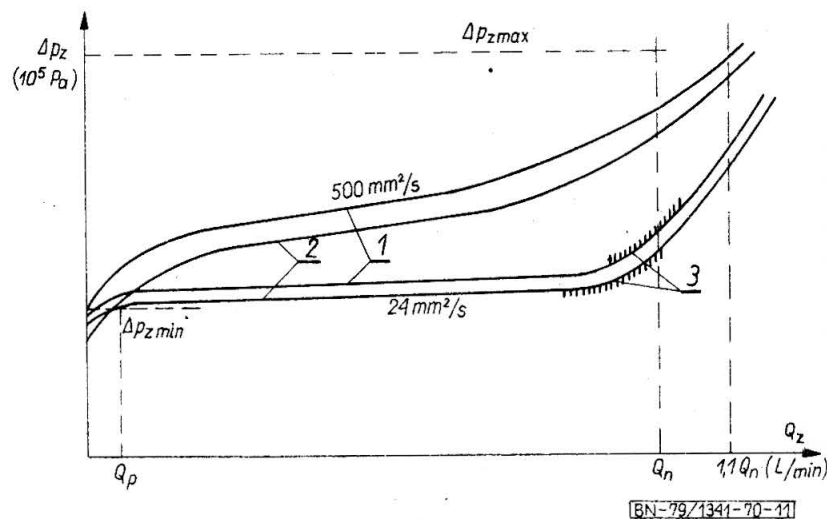
- Stanowisko do prób — wg rys. 5.
- Uchwyt specjalny do zamontowania badanego zaworu przelewowego.
- Cylinder pomiarowy 2 l.
- Sekundomierz.
- Ciecz testowa — wg 2.4.3.

2.2.9.3. Przygotowanie do badania. Zamontować na stanowisku badany filtr. W przypadku filtru z wymiennym wkładem filtracyjnym i zaworem przelewowym zamontowanym w obudowie filtru należy na stanowisku zamontować obudowę filtru z zaworem, a zamiast wkładu filtracyjnego umieścić element nieprzepuszczal-

ny o takich samych wymiarach. W przypadku filtrów typu puszkowego należy wymontować zawór przelewowy i umieścić go w specjalnej obudowie. Konstrukcja takiej obudowy powinna być uzgodniona pomiędzy producentem a odbiorcą filtru. Ciecz testową w zbiorniku podgrzewać do żądanej temperatury przy czynnym mieszadle i pompie przetłaczającej olej w układzie bocznikującym. Po uzyskaniu stabilizacji cieplnej układu skierować strumień wynoszący około 50% strumienia nominalnego na badany filtr i ponownie doprowadzić do stabilizacji cieplnej. Zamknąć następnie zawór doprowadzający olej do filtru i zlać olej z elementów stanowiska za filtrem przy czynnej pompie przetłaczającej olej w układzie bocznikującym.

2.2.9.4. Wykonanie badania. Zwiększać powoli ciśnienie oleju doprowadzonego do badanego zaworu do wartości o 10% niższej od minimalnego ciśnienia otwarcia ustalonego w dokumentacji filtru. Od momentu uzyskania tego ciśnienia zmierzyć w ciągu 30 s ilość oleju, która wycieknie przez zawór do przygotowanego cylindra pomiarowego. Zwiększając następnie strumień Q_z do wartości 110% nominalnego strumienia Q_n zmierzyć spadek ciśnienia na zaworze. Pomiar wykonać dla ośmiu równomiernie rozłożonych wartości strumienia w czasie jego wzrostu do wartości Q_n . W czasie odczytu wielkość strumienia powinna być utrzymana przynajmniej w ciągu 10 s na tym samym poziomie. Pomiar przeprowadzić ponownie w sposób jak wyżej przy zmniejszającym się strumieniu. Serie pomiarów należy wykonywać dla olejów o lepkości 24 mm²/s. Zaleca się stosować dodatkowo olej o lepkości 500 mm²/s. Jeżeli podczas badania występuje hałas, należy zanotować wartości Δp_z i Q_z , przy których zjawisko to występuje.

2.2.9.5. Wyniki badań należy podać w postaci wykresu wg rys. 11.

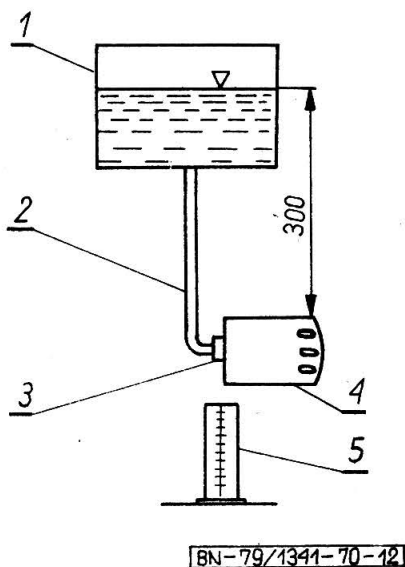
Rys. 11. Wyniki badań charakterystyk zaworu przelewowego 1 — przy zwiększaniu Q_z , 2 — przy zmniejszaniu Q_z , 3 — emitowanie hałasu, $\Delta p_z \min$ — minimalne ciśnienie otwarcia zaworu, Q_p — wartość strumienia objętości dla $\Delta p_z \min$, $\Delta p_z \max$ — dopuszczalny maksymalny spadek ciśnienia dla Q_n .

2.2.10. Badanie skuteczności działania zaworu zwrotnego

2.2.10.1. Metoda badania polega na pomiarze ilości cieczy testowej wypływającej przez zawór zwrotny przy określonym ciśnieniu. Badaniom wg tej metody podlegają tylko filtry pełnoprzepływowe puszkowe.

2.2.10.2. Aparatura i przyrządy

- Stanowisko pomiarowe wg rys. 12.
- Sekundomierz.
- Ciecz testowa — olej o lepkości $24 \text{ mm}^2/\text{s}$ (cSt).

Rys. 12. Schemat stanowiska do badania skuteczności działania zaworu zwrotnego

1 — zbiornik oleju o objętości 2 l, 2 — rurka, 3 — uchwyt do mocowania filtra uszczelnienia wyjścia, 4 — badany filtr, 5 — cylinder pomiarowy o pojemności 0,1 l.

2.2.10.3. Przygotowanie do badania. Badany filtr zamontować w położeniu poziomym i napełnić zbiornik olejem o lepkości $24 \text{ mm}^2/\text{s}$ (cSt).

2.2.10.4. Wykonanie badania. Napełnić filtr cieczą testową w pozycji pionowej przez króciec wylotowy, ustawić filtr w pozycji pomiarowej i uzupełnić poziom cieczy w zbiorniku tak, aby odległość pomiędzy zwierciadłem cieczy i górną powierzchnią filtru wynosiła 0,3 m. Podstawić cylinder pomiarowy i włączyć sekundomierz. Po upływie 1 h zmierzyć ilość cieczy, która wyciekła z filtru.

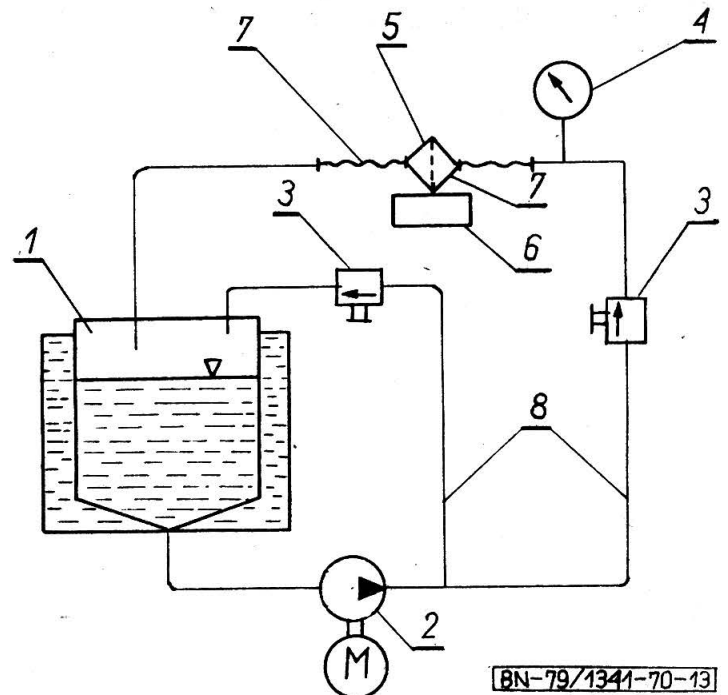
2.2.10.5. Wyniki badań. Ilość cieczy, która wyciekła z filtru powinna być mniejsza od określonej w dokumentacji filtru.

2.2.11. Badanie odporności na drgania

2.2.11.1. Metoda badania polega na obserwacji zmian filtru po poddaniu go działaniu drgań o określonych parametrach.

2.2.11.2. Aparatura i przyrządy

- Wstrząsarka.
- Stanowisko pomiarowe wg rys. 13.

Rys. 13. Schemat stanowiska do badania odporności na drgania
1 — zbiornik oleju z termostatem i płaszczem grzejącym, 2 — pompa z silnikiem elektrycznym, 3 — zawory regulacyjne, 4 — manometr precyzyjny $0 \div 2 \text{ MPa}$ o dokładności 10 kPa, 5 — badany filtr, 6 — wstrząsarka, 7 — przewody elastyczne, 8 — rury metalowe.

c) Ciecz testowa — olej silnikowy Selektol SC SAE 20W/30 wg PN-75/C-96091, jeśli nie uzgodniono inaczej.

2.2.11.3. Przygotowanie do badania. Do zbiornika stanowiska zalać 10 l cieczy testowej i pogrzać ją do temperatury $85 \pm 2^\circ\text{C}$. Zamontować badany filtr i uruchomić pompę oleju. Przetłaczać olej w ciągu 10 min w celu podgrzania stanowiska i filtru.

2.2.11.4. Wykonanie badania. Filtr zamocować na wstrząsarce tak, aby kierunek drgań był prostopadły do osi filtru. Ustalić ciśnienie oleju w filtrze równe 1 MPa. Włączyć wstrząsarkę. Parametry drgań — do ustalenia między wytwórcą i odbiorcą filtru, w zależności od typu filtru.

Badanie prowadzić w ciągu 8 h. Po zakończeniu cyklu pracy na wstrząsarce poddać filtr badaniom szczelności wg 2.2.2 a element filtracyjny — badaniom wg 2.2.3.

2.2.11.5. Wyniki badań. W trakcie badań na wstrząsarce i po ich zakończeniu nie mogą wystąpić pęknięcia lub trwałe odkształcenia. Po badaniach wg 2.2.2 i 2.2.3 filtr i wkład powinny być szczelne.

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE

- Instytucja opracowująca normę — Instytut Lotnictwa, Warszawa
- Normy związane

PN-74/C-96019 Przetwory naftowe. Eter naftowy techniczny
 PN-56/C-96022 Przetwory naftowe. Benzyna do ekstrakcji
 PN-66/C-96025 Przetwory naftowe. Paliwa silnikowe benzynowe
 PN-67/C-96048 Przetwory naftowe. Oleje napędowe
 PN-75/C-96088.03 Przetwory naftowe. Oleje silnikowe Superol. Oleje Superol typu CC
 PN-75/C-96091 Przetwory naftowe. Olej silnikowy wielosezonowy

Selektol SC SAE 20W/30
 BN-72/1353-06 Silniki samochodowe. Filtry oleju bocznikowe

3. Dokumenty międzynarodowe
 RWPG PC 1610-74 Оборудование автомобилей и тракторов. Фильтры с фильтрующим элементом для очистки масла. Технические требования. Методы испытаний

4. Autor projektu normy — dr inż. K. Baczewski — Wojskowa Akademia Techniczna, inż. T. Bogiel — Instytut Lotnictwa.